

مسئولیت اجتماعی، تکلیفی و همگانی برای زن و مرد

رهبر شهید همواره بر این نکته تأکید داشتند که مسئولیت‌های اجتماعی محدود به جنسیت نیست و زنان نیز همانند مردان، مکلف به ایفای نقش در مسائل کلان جامعه هستند. ایشان با استناد به آموزه‌های اسلامی، اهتمام به امور مسلمین را وظیفه‌ای فراگیر می‌دانستند.

تکلیف شرعی و اجتماعی: ایشان در تبیین این وظیفه، به صراحت بیان می‌کردند: «شاهد بر این معنا، همه آثار اسلامی است که در این زمینه‌ها وجود دارد و همه تکالیف اسلامی است که زن و مرد را به طور یکسان، از مسئولیت اجتماعی برخوردار می‌کند. اینکه می‌فرماید: «من اصبح لایهتیم با مور المسلمین فلیس بمسلم»، مخصوص مردان نیست؛ زنان هم باید به امور مسلمانان و جامعه اسلامی و امور جهان اسلام و همه مسائلی که در دنیا می‌گذرد، احساس مسئولیت کنند و اهتمام نمایند؛ چون وظیفه اسلامی است.» (۱۳۷۵/۱۲/۲۰)

اهتمام همگانی: این اهتمام، شامل تمام ابعاد زندگی می‌شود. رهبر شهید تصریح می‌کردند که «شما صبح که می‌کنید، زن خانه دارید، زن کارمندید، زن شاغلید، زن صنعتگرید، هر کاری می‌کنید، باید به فکر جامعه باشید؛ یعنی اهتمام داشته باشید که جامعه در چه وضعی است... این اهتمام همگانی است.» (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

این دیدگاه، بنیان نظری حضور زنان در عرصه‌های مدیریتی و سیاسی را فراهم می‌آورد. ایشان حضور زنان در این عرصه‌ها را صرفاً یک انتخاب شخصی نمی‌دانستند، بلکه آن را بخشی از مسئولیت‌های دینی و انقلابی برمی‌شمردند.

از حاشیه تا متن: میدان‌داری زنان در عرصه سیاسی

یکی از دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی از دیدگاه رهبر شهید، خروج زنان از حاشیه و قرار دادن آن‌ها در متن جامعه بود. ایشان معتقد بودند که انقلاب اسلامی به زن مسلمان ایرانی هویت و شخصیت بخشید و زمینه را برای فعالیت سالم در عرصه‌های گوناگون فراهم کرد.

حضور در صحنه‌های کلان: رهبر شهید با برشمردن مصادیق حضور سیاسی و اجتماعی، گستره این حضور را بسیار وسیع می‌دانستند: «باید در میدان سیاست، در صحنه انقلاب - در کارهایی که نظام اجتماعی از شما می‌طلبد، در انتخابات، در میدان جنگ، در عرضه کردن خواست انقلابی و ملی خود در سطح کشور و جهان، در بیان اراده سیاسی خودتان، در میدان‌های سیاست و انقلاب حضور داشته باشید؛ در راه‌پیمایی باشید، در سازندگی باشید، در میدان جنگ باشید، در انتخابات باشید، در بیان عقیده سیاسی خودتان آنجایی که باید اظهار عقیده کرد و واجب است اظهار عقیده، در تعیین سرنوشت کشور و انقلاب - حضور داشته باشید.» (۱۳۶۸/۰۹/۲۲)

بروز هویت مستقل: ایشان تأکید می‌کردند که انقلاب اسلامی توانست هویت مستقل زن ایرانی را در عرصه‌های مجاهدت، از جمله دفاع مقدس، آشکار سازد: «بروز و ظهور کاملاً برجسته هویت و شخصیت مستقل زن ایرانی، در عرصه مجاهدت‌ها، از جمله در دفاع مقدس و دنیا‌های آن تا امروز... انسان واقعا در مقابل این همه عظمت احساس خشوع می‌کند. این‌ها واقعیت‌های زنانه جامعه ماست که بسیار افتخارآمیز و مهم است.» (۱۳۹۳/۰۱/۳۰)

شایسته‌سالاری، ملاک تصدیق مناصب مدیریتی

رهبر شهید در نگاه به مناصب مدیریتی و سیاسی، ملاک را شایستگی و توانمندی می‌دانستند، نه جنسیت. ایشان با این رویکرد، در واقع هرگونه محدودیت جنسیتی را برای حضور در این عرصه‌ها نفی می‌کردند و بر ضرورت استفاده از ظرفیت‌های مدیریتی زنان تأکید داشتند.

عدم محدودیت در مناصب: در باره تصدیق مسئولیت‌های دولتی و مدیریتی، رهبر شهید بیان می‌کردند: «در مدیریت‌های گوناگون، مشاغل گوناگون اجتماعی و دولتی، حضور زنان هیچ محدودیتی ندارد... اینجا ملاک، شایسته‌سالاری است. یک جا هست که یک بانوی باسواد مجرب کارآمد مثلاً برای وزارت بهتر از این مردی است که در این زمینه نامزد وزارت شده؛ این زن باید وزیر بشود. در مورد نمایندگی مجلس هم همین جور است.» (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

پرهیز از تقلید غرب: ایشان هم‌زمان با تأکید بر شایسته‌سالاری، نسبت به افتخار کردن به تعداد زنان در مناصب مدیریتی به عنوان یک هدف فی‌نفسه هشدار می‌دادند و آن را انفعال در برابر گفتمان غربی می‌دانستند: «اینکه ما به این افتخار بکنیم که ببینید، ما این تعداد خانم مسئول در بخش‌های اجرایی داریم، این غلط است... اگر ما افتخار کنیم که این تعداد خانم روشنفکر، خانم تحصیلکرده داریم، این خوب است، این جا دارد... اما افتخار به اینکه ما این تعداد وزیر زن، این تعداد نماینده زن، این تعداد معاون بخش‌های مختلف زن، این تعداد رئیس مؤسسات تجاری زن داریم، افتخار به این غلط است؛ این انفعال در مقابل آن‌ها [گفتمان غربی] است.» (۱۳۹۲/۰۲/۲۱)

از حاشیه تا مدیریت

نگاهی به مسئولیت‌مدیریتی و اجتماعی زنان در پرتو اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای

نسرین ستوده | در روزهایی که غم و اندوه شهادت رهبر شهید، آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای، فضای جامعه را فرا گرفته است، بازخوانی اندیشه‌های عمیق ایشان در حوزه‌های مختلف، به ویژه نقش زنان، اهمیت مضاعفی پیدا می‌کند. رهبر شهید، برخلاف دیدگاه‌های رایج که نقش زن را محدود به خانه یا صرفاً تقلیدی از مدل‌های غربی می‌دانستند، همواره بر حضور فعال، آگاهانه و اثر بخش زنان در تمامی عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و مدیریتی تأکید داشتند. ایشان با نگاهی کرامت محور، نه تنها حضور زنان در این عرصه‌ها را مجاز می‌دانستند، بلکه آن را یک «وظیفه» و «تکلیف» همگانی معرفی می‌کردند. در ادامه به بررسی چارچوب فکری رهبر شهید در خصوص نقش زنان در مدیریت و سیاست می‌پردازیم؛ نقشی که ایشان آن را نه صرفاً یک حق، بلکه یک مسئولیت حیاتی برای پیشرفت جامعه می‌دانستند.